

CUPRINS

<i>HĂRȚI</i>	i
<i>NOTĂ ASUPRA LIMBAJULUI</i>	ix
PROLOG: CIOTURILE	1
INTRODUCERE:STRĂMOȘII ȘI MOȘTENITORII	6
CREAREA TĂRÂMULUI MIDGARD	25
1 CASA FORMELOR LOR	27
2 EPOCA VÂNTURILOR, EPOCA LUPILOR.....	54
3 REȚEAUA SOCIALĂ	89
4 ÎN CĂUTAREA LIBERTĂȚII.....	117
5 DEPĂȘIREA HOTARELOR	129
6 EXERCITAREA PUTERII	150
7 ÎNTÂLNIREA CU CEIALȚI.....	171
8 OBICEIURILE FUNERARÉ	187
FENOMENUL VIKINGILOR	223
9 INCURSIUNILE	225
10 MARITORIA	238
11 RĂZBOINICIE	256
12 HIDRARHIA	278
13 DIASPORA	300
LUMI NOI, NAȚIUNI NOI	317
14 EPOCA DE AUR A CRESCĂTORULUI DE OI	319
15 ARGINT, SCLAVI ȘI MĂTASE	331
16 ÎNCERCĂRI DE MONARHIE	367
17 ȚINUTURILE DE FOC ȘI VIȚĂ-DE-VIE.....	392
18 MULTELE SFÂRȘITURI ALE EPOCII VIKINGILOR.....	409
EPILOG: JOCURILE	417
<i>REFERINȚE</i>	423
<i>MULȚUMIRI</i>	487
<i>INDEX</i>	493
<i>PLANȘE</i>	517

PROLOG: CIOTURILE

Urmele pașilor zeilor se întind în spatele lor într-o linie șerpuitoare, limpede în nisipurile de pe malul oceanului care îl înconjoară. Valurile sale se sparg și spumegă lângă ei, vuietul său răsună în urechile lor. Plaja este complet lipsită de urmele trecerii altora, deoarece încă nu există oameni pe această lume.

Trei frați vedem umblând: Odin – cel mai puternic și mai de temut dintre toți – și frații săi, Vili și Vé. Ei sunt cunoscuți sub multe nume, ceea ce va deveni un lucru obișnuit în familia lor divină, Aesir.

Deși pare pașnic și liniștit, totul în jurul lor a fost construit din sânge, pământul și cerurile au fost modelate – la propriu – din trupul dezmembrat al unei victime ucise. Universul ca scenă a crimei: este o poveste tulburătoare, stranie, plină de violență și de contradicții, o poveste ale cărei adevăruri trebuie simțite mai degrabă decât explicate și pricepute numai. O vom explora în timp, dar, deocamdată, în urma sa totul este liniștit. Curioși sunt acești zei, mereu se interesează neobosit de natura lucrurilor pe care le întâlnesc în noua lor creație strălucitoare. Ce este asta? Și asta? Sunt, de asemenea, singuri, în acest loc încă fără spirit, noimă și culoare.

Însă acum zeii se află pe țărni și au zărit ceva la marginea apei.

Două cioturi mari au ajuns la mal odată cu valul, dar altfel plaja e pustie sub imensitatea cerului. Odin și frații săi se apropie de ele, răsucind cu efort trunchiurile în nisip. Și abia atunci își dau ei seama ce se află înăuntru, așa cum un sculptor își vede sculptura în blocul de piatră neprelucrată, așteptând să fie eliberată. Cei trei zei se apucă să lucreze lemnul, dându-i formă, șlefuiindu-l, modelându-l de-a lungul fibrei. Un nor de așchii și praful. Își zâmbesc unul altuia, cuprinși de bucuria creației. Încetul cu încetul, lucrurile din interior devin vizibile, căpătând formă sub presiunea degetelor divine. Aici se vede un braț, acolo un picior și, în sfârșit, chipurile.

Mai întâi, un bărbat – primul bărbat – și apoi o femeie. Zeii îi privesc. Odin este cel care se mișcă acum, suflând în gura lor, dându-le viață; tușesc, încep să respire, încă sunt prinși în lemn. Vē este cel care le deschide ochii și urechile, le pune limba în mișcare, le netezește trăsăturile; priviri sălbătice, zgomote amestecate. Vili le dă inteligență și mișcare; oamenii se scutură și se eliberează din cioturi, bucăți de scoarță cad de pe ei.

În cele din urmă, zeii le dau nume, substanța lor este transformată în sunet. Omul este Askr, frasinul. Femeia este Embla, ulmul.

Primii oameni de pe lume privesc mirați în jurul lor, ascultând liniștea și apoi umplând-o cu sunete, strigăte, râsete. Arată către ocean, cer, pădure, din ce în ce mai multe, numindu-le pe toate, răsând din nou. Încep să fugă, să fugă departe de zeii care îi privesc, de-a lungul nisipului, din ce în ce mai departe în noua lor casă, până când se pierd din vedere. Poate că le fac cu mâna lui Odin și celorlalți, poate că nu, însă îi vor revedea.

Din acest cuplu se trage toată omenirea, de-a lungul mileniilor până în vremea noastră.

Vikingii se bucură de o mare recunoaștere și un interes împărtășit de puține alte culturi antice. Mai mult sau mai puțin, toată lumea cel puțin a auzit de ei. Pe parcursul a doar trei secole, aproximativ din 750 până în 1050 e.n., popoarele din Scandinavia au transformat lumea nordică în moduri care se fac simțite și astăzi. Au schimbat harta politică și culturală a Europei și au dat formă unor noi configurații privind comerțul, economia, așezările și conflictele care s-au întins în cele din urmă de la țărmurile est-americeane până la stepa asiatică. Vikingii sunt cunoscuți astăzi pentru un stereotip al agresiunii maritime – acele lungi corăbii celebre, jefuirea și prădarea, dramaticele înmormântări în flăcări. Dincolo de aceste clișee, există ceva adevăr în toate, dar scandinavii au exportat, de asemenea, idei, tehnologii, credințe și practici noi în ținuturile pe care le-au descoperit și către popoarele pe care le-au întâlnit în calea lor. În acest proces, ei înșiși s-au schimbat, dezvoltându-și noi moduri de viață într-o vastă diasporă. Numeroasele mici regate ale patriilor lor aveau să devină în cele din urmă națiunile Norvegiei, Suediei și Danemarcei, care sunt încă aici, pe când credințele tradiționale ale Nordului au devenit treptat subordonate creștinismului. Acea credință inițial străină va schimba fundamental viziunea lor asupra lumii și viitorul Scandinaviei.

În sensul propriu, vikingii sunt, desigur, oameni din trecut, morți și dispăruți – dar în același timp locuiesc într-o preistorie straniu de palpabilă, una care pare să răspundă la orice presiune aplicată asupra sa. Mulți au

1. Un desen extraordinar din 1895 e.n. de Lorenz Frølich, înfățișând un festin al zeilor, așa cum este relatat în poemul nordic vechi Lokasenna, *Cuvintele de harță ale lui Loki*. Zeii Aesiri sunt reprezentați ca o încrucișare între oaspeți barbari după stilul clasic și meseni contemporani destul de manierati, în timp ce Loki joacă rolul unchiului beat, totul într-o cameră rococo sub ceea ce pare a fi un candelabru. (Imagine din domeniul public)

fost tentați să se amestece în trecut și și-au imaginat că impulsul de a face acest lucru nu a pornit de la ei înșiși, ci datorită descoperirii adevărilor ascunse îngropate de timp. Călugării și cărturarii medievali și-au reinventat strămoșii păgâni fie ca înaintași nobili nechibzuiți, fie ca agenți ai diavolului. În manuscrise iluminate medievale, au devenit sarazini, cu un fel de prejudecată orientalistă, dușmani ai lui Hristos, înfățișați cu turbane și săbii curbate. În Anglia lui Shakespeare, vikingii au fost preluați ca niște catalizatori violenți în povestea timpurie a măreției regatului. Redescoperită în timpul Iluminismului ca un fel de „sălbatic nobil”, imaginea vikingului a fost adoptată cu entuziasm de romanticii naționaliști din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Aflați în căutarea propriilor identități emergente, imperialiștii victorienii au cercetat literatura scandinavă în căutarea unor modele nordice pozitive, care să exprime destinul vădit al anglo-saxonilor

2. Unde totul a mers prost. Un afiș de recrutare pentru SS, care promovează un miting în Norvegia ocupată de naziști în 1943. Însușirea politică a imaginii vikingilor este cât se poate de evidentă. (Imagine din domeniul public)

prin verii lor nordici. Concluzia logică a acelei traiectorii a venit un secol mai târziu, când naziștii și-au însușit imaginea vikingilor în urmărirea ficțiunilor lor rasiste, ridicându-i la rangul unui fals arhetip arian; succesorii lor moderni ne mai chinuie și astăzi. Elementele largii comunități păgâne caută acum o alternativă spirituală care să se inspire din religia vikingilor, cu condimente tolkiene adăugate într-o fiertură nordică mai tulbure. Toți aceștia și mulți alții, inclusiv academicienii și publicul dramelor istorice, au preluat materialul fragmentar și rămășițele scrise despre vikingi și le-au turnat în forme alese de ei. Uneori pare că personajele care au existat cu adevărat aproape că au dispărut sub balastul pe care au fost obligate să îl poarte. Ne aducem aminte de *Brideshead Revisited* și Anthony Blanche, *Oh, la fatigue du Nord*¹.

¹ „O, ostentala nordului!” (n.tr.).

Ceea ce unește majoritatea acestor perspective este că ele privilegiază observatorul, privindu-i pe vikingi din afară, și ignoră modul în care ei înșiși vedeau lumea. Această atitudine are o lungă genealogie și, de fapt, datează din scrierile victimelor vikingilor, de la care cu greu ne putem aștepta să fie imparțiale. În mod ironic, chiar și oamenii cu care scandinavii au intrat în contact (adesea din vârful unei săbii) nu au fost întotdeauna pe deplin siguri cu cine au de-a face cu adevărat. Ca să luăm un singur exemplu de la sfârșitul secolului al IX-lea, după un război feroce cu o întregă armată a vikingilor, Alfred cel Mare, rege al ținutului de Wessex, din sudul Angliei, i-a pus întrebare după întrebare la curtea sa unui negustor norvegian necombatant: De unde veneau? Cu ce se ocupau? Cum trăiau? Regele nu a fost singurul plin de incertitudine și curiozitate.

Aceleași puzzleuri au continuat să fie dezbătute în următoarea mie de ani, cu mai multă fervoare în ultimele două secole, odată cu amplorarea cercetării academice și a erudiției. Totuși, din nou, accentul tinde să cadă în mare parte pe ceea ce au făcut vikingii, mai degrabă decât pe motivul pentru care au făcut-o. Într-un sens, acest punct de vedere privește prin capătul greșit al telescopului istoric, definind (și adesea judecând) un popor doar prin prisma consecințelor acțiunilor sale, mai degrabă decât pentru motivațiile din spatele acestora.

Această carte adoptă abordarea opusă, lucrând din interior și privind în afară. Accentul aici cade foarte ferm pe cine au fost cu adevărat vikingii, ce motivații au avut, cum au gândit și simțit. Expansiunea lor dramatică nu va fi ignorată, desigur, dar contextul său și originile sale stau la baza celor ce urmează.

Așadar, ce început mai bun există dacă nu chiar creația înșăși? Povestea zeilor care modelează primii oameni din cioturi pe țărmurile oceanului lumii are rădăcini care pătrund foarte adânc în mitologia nordică. Lăsând la o parte confuzia înfricoșătoare cu privire la identitatea lor a aceluia care i-au întâlnit, în mintea vikingilor nu a existat niciodată nicio îndoială: ei erau copiii Frasinului, copiii Ulmului.